

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

АНАЛІЗ

ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:

**ТЕОРІЯ, МЕТОДИКА, РОЗБІР КОНКРЕТНИХ
СИТУАЦІЙ, ДІЛОВА ГРА НА ПРИКЛАДІ
МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА**

**За редакцією доктора економічних наук,
професора К.Ф. Ковальчука**

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних
закладів гірничо-металургійного профілю*

Дніпропетровськ

«Пороги»

2010

УДК 65. 012.12 (075)

А 64

Гриф надано
Міністерством освіти і науки України
(лист № 1/11-6809 від 23.07.2010 року).

Рецензенти:

М.Г. Чумаченко – доктор економічних наук, професор, академік Національної академії наук України, радник Президії НАН України.

О.С. Галушко – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічного аналізу та фінансів Національного гірничого університету МОН України.

В.Я. Нусінов – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку, аудиту і фінансового аналізу Криворізького технічного університету МОН України.

Авторський колектив: Н.Г. Шпанковська, Г.О. Король, К.Ф. Ковальчук, В.В. Костанецький, Ю.О. Распопова, Ю.Т. Труш

Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій, ділова гра на прикладі металургійного підприємства: Навч. посібник / За ред. д.е.н., проф. К.Ф. Ковальчука. – Дніпропетровськ: «Пороги», 2010. – 398 с.

ISBN 978–617–518–093–8

У навчальному посібнику висвітлені сутність та взаємозв'язки основних наукових категорій економічного аналізу в умовах трансформації економіки до ринкових умов. Визначені особливості економічного аналізу на металургійному підприємстві. Наведені організація аналітичної роботи та її інформаційне забезпечення. Розкриті склад і етапи комплексного економічного аналізу, методики управлінського та фінансового аналізу діяльності металургійного підприємства, особливості аналізу в комерційних установах.

Наочність викладеного теоретичного матеріалу дисципліни забезпечена використанням аналітичних таблиць і графічного методу. Наведені завдання для самоконтролю у вигляді тестових завдань закритого та відкритого типів і виробничих ситуаційних розрахункових задач.

Навчальний посібник призначений для студентів економічних спеціальностей, викладачів, науковців, економістів-практиків, керівників виробничих підприємств.

ISBN 978–617–518–093–8

© Шпанковська Н.Г., Король Г.О.,
Ковальчук К.Ф., Костанецький В.В.,
Распопова Ю.О., Труш Ю.Т., 2010

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	3
ЧАСТИНА 1. НАУКОВІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ.....	5
РОЗДІЛ 1. РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ.....	5
1.1. Особливості аналізу господарської діяльності на металургійному підприємстві.....	5
1.2. Економічний аналіз як функція менеджменту.....	9
1.3. Зміст економічного аналізу.....	11
1.4. Завдання для самоперевірки.....	14
РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ.....	15
2.1. Поняття та роль категорій економічного аналізу.....	15
2.2. Об'єкт, предмет та суб'єкт економічного аналізу.....	16
2.3. Ціль та задачі економічного аналізу.....	20
2.4. Принципи економічного аналізу.....	22
2.5. Методологія, методика та метод економічного аналізу.....	27
2.6. Завдання для самоперевірки.....	29
РОЗДІЛ 3. ВИДИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ.....	31
3.1. Класифікація видів економічного аналізу.....	31
3.2. Стисла характеристика видів економічного аналізу.....	35
3.3. Завдання для самоперевірки.....	40
РОЗДІЛ 4. СИСТЕМА МЕТОДІВ ТА ПРИЙОМІВ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИ- ЄМСТВА.....	44
4.1. Системний підхід до вибору та застосування методів економічного аналізу.....	44
4.2. Сутність та області використання традиційних методів і прийомів економічного аналізу.....	46
4.3. Сутність та області використання економіко-математичних методів аналізу.....	58
4.4. Методи стратегічного аналізу.....	69
4.5. Завдання для самоперевірки.....	73
РОЗДІЛ 5. ОРГАНІЗАЦІЯ АНАЛІТИЧНОЇ РОБОТИ.....	77
5.1. Форми організації економічного аналізу.....	77

5.2. Склад і структура організації економічного аналізу.....	81
5.3. Сутність і зміст організації економічного аналізу.....	84
5.4. Завдання для самоперевірки.....	90
РОЗДІЛ 6. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ.....	92
6.1. Вимоги до економічної інформації.....	92
6.2. Класифікація аналітичної інформації.....	95
6.3. Джерела інформаційного забезпечення економічного аналізу.....	97
6.4. Розвиток інформаційних технологій на металургійних підприємствах.....	99
6.5. Завдання для самоперевірки.....	102
ЧАСТИНА 2. МЕТОДИКА КОМПЛЕКСНОГО ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮ- ВАННЯ.....	104
РОЗДІЛ 7. СТРУКТУРА ТА ЕТАПИ КОМПЛЕКСНОГО АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	104
7.1. Сутність системного підходу до комплексного економічного аналізу діяльності металургійного підприємства. Етапи проведення аналізу.....	104
7.2. Етапи комплексного, системного економічного аналізу.....	105
7.3. Класифікація показників діяльності металургійного підприємства...	108
7.4. Особливості проведення повного комплексного економічного аналізу діяльності підприємства в ринкових умовах.....	112
7.5. Завдання для самоперевірки.....	114
РОЗДІЛ 8. ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ АНАЛІЗУ ОСНОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (ВИРОБНИЦТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ) МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	115
8.1. Аналіз вартісних показників основної діяльності.....	115
8.2. Аналіз натуральних показників основної діяльності металургійного підприємства.....	117
8.3. Аналіз якості та конкурентоспроможності металопродукції.....	122
8.3.1. Значення та сутність діагностики конкурентоспроможності.....	122
8.3.2. Аналіз і оцінка конкурентоспроможності металопродукції.....	124

8.3.3. Аналіз якості металопродукції.....	126
8.4. Аналіз основних показників якості роботи трудового колективу металургійного підприємства.....	128
8.5. Аналіз ритмічності основної діяльності та оцінка втрат від порушення ритму виробничого процесу металургійного підприємства...	131
8.6. Завдання для самоперевірки.....	134
РОЗДІЛ 9. АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	138
9.1. Аналіз використання трудових ресурсів підприємства.....	138
9.1.1. Мета та задачі аналізу використання трудових ресурсів.....	138
9.1.2. Аналіз забезпеченості підприємства трудовими ресурсами.....	138
9.1.3. Аналіз використання фонду робочого часу.....	143
9.1.4. Аналіз ефективності використання трудових ресурсів.....	145
9.1.5. Аналіз фонду оплати праці та ефективності його використання....	148
9.2. Аналіз використання матеріальних ресурсів.....	152
9.3. Методика аналізу використання необоротних активів.....	155
9.3.1. Оцінка наявності основних засобів, їхніх складу та структури.....	156
9.3.2. Оцінка забезпеченості підприємства основними засобами та їхнього технічного стану.....	157
9.3.3. Оцінка ефективності використання основних засобів.....	163
9.4. Аналіз використання виробничої потужності підприємства.....	167
9.5. Завдання для самоперевірки.....	174
РОЗДІЛ 10. АНАЛІЗ ВИТРАТ І СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ (РОБІТ, ПОСЛУГ) МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	178
10.1. Класифікація поточних витрат підприємства, мета та завдання їхнього аналізу.....	178
10.2. Система показників оцінки поточних витрат підприємства та їхніх факторів.....	180
10.3. Аналіз собівартості металопродукції.....	188
10.4. Аналіз госпрозрахункової собівартості продукції цехів металургійного підприємства.....	197
10.5. Маржинальний підхід до аналізу витрат на виробництво продукції (робіт, послуг).....	200
10.6. Завдання для самоперевірки.....	207

РОЗДІЛ 11. АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	211
11.1. Суттєвість фінансового аналізу та його особливості.....	211
11.2. Особливості методики зовнішнього фінансового аналізу підприємства.....	215
11.2.1. Аналіз фінансових результатів.....	215
11.2.2. Аналіз майнового стану підприємства.....	217
11.2.3. Аналіз грошових потоків.....	219
11.2.4. Аналіз фінансового стану підприємства та його стійкості.....	222
11.3. Особливості методики внутрішнього фінансового аналізу підприємства.....	233
11.3.1. Аналіз фінансових результатів.....	234
11.3.2. Аналіз оборотних активів.....	235
11.3.3. Аналіз заборгованості.....	240
11.4. Загальна оцінка фінансового стану підприємства.....	240
11.5. Завдання для самоперевірки.....	242
РОЗДІЛ 12. АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	248
12.1. Аналіз інвестиційного портфеля.....	249
12.2. Аналіз капітальних інвестицій.....	251
12.3. Аналіз інноваційної діяльності.....	255
12.4. Завдання для самоперевірки.....	259
РОЗДІЛ 13. АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	261
13.1. Методика аналізу загальних показників зовнішньоекономічної діяльності.....	261
13.1.1. Роль та значення аналізу зовнішньоекономічної діяльності.....	261
13.1.2. Місце аналізу зовнішньоекономічної діяльності в системах менеджменту та економічного аналізу.....	262
13.1.3. Мета та завдання аналізу зовнішньоекономічної діяльності.....	263
13.1.4. Особливості оцінки зовнішньоекономічних процесів.....	264
13.1.5. Особливості методики аналізу узагальнюючих показників зовнішньоекономічної діяльності.....	269
13.1.6. Аналіз іноземних інвестицій.....	271

13.2. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності в системі маркетингу.....	273
13.2.1. Аналіз світового та вітчизняного ринків металопродукції.....	273
13.2.2. Аналіз цінової політики металургійного підприємства.....	276
13.2.3. Аналіз якості та конкурентоспроможності експортної металопродукції.....	277
13.2.4. Аналітичні розділи бізнес-планів підприємств з іноземними інвестиціями.....	279
13.3. Особливості комплексного економічного аналізу фінансово-господарської діяльності спільних підприємств з іноземними інвестиціями.....	280
13.3.1.Складові комплексного економічного аналізу спільних підприємств з іноземними інвестиціями.....	280
13.3.2. Оцінка впливу коливань курсу валют (курсових різниць) на показники діяльності спільного підприємства з іноземними інвестиціями.....	283
13.3.3. Аналіз валютної самоокупності спільного підприємства з іноземними інвестиціями.....	285
13.3.4. Аналіз прибутковості спільного підприємства з іноземними інвестиціями.....	286
13.3.5. Особливості аналізу основної діяльності спільного підприємства з іноземними інвестиціями.....	290
13.3.6. Інформаційне забезпечення комплексного економічного аналізу діяльності спільного підприємства з іноземними інвестиціями.....	291
13.4. Аналіз впливу результатів зовнішньоекономічної діяльності на показники діяльності підприємства.....	292
13.5. Завдання для самоперевірки.....	295
РОЗДІЛ 14. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ, СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ ТА ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ.....	299
14.1. Особливості та зміст економічного аналізу діяльності комерційних банків.....	299
14.2 Аналіз банком-кредитором фінансового стану позичальника.....	300
14.2.1. Аналіз фінансового стану підприємства-позичальника.....	301
14.2.2. Аналіз фінансового стану позичальника–приватного підприємця.	313

14.3 Аналіз діяльності комерційного банку.....	321
14.3.1. Аналіз активів і пасивів комерційного банку.....	322
14.3.2. Аналіз фінансових результатів діяльності комерційного банку....	337
14.3.3. Відсотковий аналіз діяльності комерційного банку.....	343
14.3.4. Порівняльний міжбанківський аналіз.....	344
14.4. Особливості аналізу діяльності страхових компаній та пенсійних фондів.....	346
14.5. Завдання для самоперевірки.....	350
РОЗДІЛ 15. АНАЛІТИЧНА ПІДТРИМКА УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.	353
15.1. Особливості управлінських рішень.....	353
15.2. Особливості аналітичної оцінки управлінських рішень.....	354
15.3. Завдання для самоперевірки.....	361
ДОДАТКИ.....	365
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	385

Навчальне видання

ШПАНКОВСЬКА Ніна Григорівна
КОРОЛЬ Григорета Олександрівна
КОВАЛЬЧУК Костянтин Федорович та інші

**АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:
теорія, методика, розбір конкретних ситуацій, ділова гра на прикладі
металургійного підприємства**

Навчальний посібник

За редакцією доктора економічних наук, професора К.Ф. Ковальчука

Відповідальна за випуск *Р.О. Лазарева*

Художній редактор *В.В. Якименко*

Технічний редактор *В.В. Якименко*

Коректор *В.М. Орищій*

Здано на складання 14.07.10. Підписано до друку 24.08.10.
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура літературна. Друк
офсетний. Умовн. друк. арк. 23,25. Умовн. фарб. - відб. 23,25.
Обл. - видавн. арк. 23,1. Тираж 300 прим. Зам. № 573.

Видавництво «Пороги»
49000, м. Дніпропетровськ, пр. К. Маркса, 60
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
Серія ДК № 7 від 21.02.2000

ISBN 978-617-518-093-8